

Propozycja zmian polskich nazw niektórych gatunków z rodzaju *Orchis*

New Polish names proposal for selected *Orchis* species

TOMASZ S. OLSZEWSKI

T. S. Olszewski, Katedra Taksonomii Roślin i Ochrony Przyrody, Uniwersytet Gdański, Al. Legionów 9, 80-441 Gdańsk, e-mail: tso@univ.gda.pl

ABSTRACT: New Polish names were proposed for five *Orchis* s. l. species due to their new classification. They are: *Anacamptis coriophora* (syn. *Orchis coriophora*), *A. morio* (syn. *Orchis morio*), *A. palustris* (syn. *Orchis palustris*), *Neotinea tridentata* (syn. *Orchis tridentata*) and *N. ustulata* (syn. *Orchis ustulata*).

KEY WORDS: *Orchis*, Polish names of species, *Anacamptis*, *Neotinea*

Rodzaj *Orchis* L. (Orchidaceae) obejmuje kilkadziesiąt gatunków występujących na półkuli północnej, głównie w strefie klimatu umiarkowanego (Wielgorskaya 1995). Został on opisany jako jeden z pierwszych storczyków (por. Linnaeus 1753) i od tego czasu doczekał się szeregu systemów klasyfikacji wewnątrzrodzajowej, które budziły jednak liczne kontrowersje (por. np. Dressler 1981; Bateman i in. 1997; Pridgeon i in. 1997; Kretschmar i in. 2007).

Ostatnio próbę określenia powiązań filogenetycznych w obrębie szeroko ujętego rodzaju *Orchis* i innych taksonów z podplemienia Orchidinae podjęli Bateman i in. (1997) oraz Pridgeon i in. (1997). Autorzy ci w swoich badaniach oparli się głównie na analizie odcinka ITS jądrowego DNA. W ich wyniku zaproponowano szereg zmian taksonomicznych, takich jak przeniesienie gatunków z rodzaju *Orchis* do innych taksonów. W ostatnich latach opublikowano szereg prac, których celem była weryfikacja klasyfikacji przedstawionej w 1997 r. Oparte były one zarówno na analizie cech morfologiczno-anatomicznych (np. morfologii nasion), jak i budowie kwasów nukleinowych (por. np. Lumaga i in. 2006; Gamarra i in. 2007). Umożliwiło to opracowanie wszechstronnej monografii

rodzaju *Orchis* s.s. i taksonów pokrewnych (por. Kretschmar i in. 2007) oraz wyjaśnienie wielu wątpliwości o charakterze taksonomicznym.

W Polsce występuje 9 przedstawicieli rodzaju *Orchis* (por. Mirek i in. 2002), z których 5 gatunków zostało ostatnio przeniesionych do innych rodzajów (por. Bateman i in. 1997, tab. 1). Wiąże się z tym konieczność wprowadzenia zmian w ich polskich nazwach gatunkowych.

Dla gatunków przeniesionych do rodzaju *Anacamptis* proponuje się zmianę nazwy rodzajowej na koślaczek, przy jednoczesnym zachowaniu dotychczasowych polskich nazw gatunkowych tj. koślaczek cuchnący dla *A. coriophora*, koślaczek samczy (samiczy) dla *A. morio* i koślaczek błotny dla *A. palustris* (por. tab. 1).

Tabela 1. Nowa klasyfikacja gatunków z rodzaju *Orchis* występujących w Polsce (wg Batemana i in. 1997) wraz z propozycją nowych nazw polskich.

Table 1. New classification of species of genus *Orchis* occurring in Poland (according to Bateman et al. 1997) and proposal of their new Polish names.

Rodzaj Genus	Gatunek Species	Nazwa polska Polish name		
		dotychczasowa* hitherto accepted	proponowana proposed	
Orchis s.l.	<i>Orchis</i> s.s.	<i>Orchis mascula</i> L.	Storczyk męski	–
		<i>Orchis militaris</i> L.	Storczyk kukawka	–
		<i>Orchis pallens</i> L.	Storczyk błądy	–
		<i>Orchis purpurea</i> Huds.	Storczyk purpurowy	–
	<i>Anacamptis</i>	<i>Anacamptis coriophora</i> (L.) R.M.Bateman, Pridgeon & M.W.Chase (syn. <i>Orchis coriophora</i> L.)	Storczyk cuchnący	Koślaczek cuchnący
		<i>Anacamptis morio</i> (L.) R.M.Bateman, Pridgeon & M.W.Chase (syn. <i>Orchis morio</i> L.)	Storczyk samczy (S. samiczy)	Koślaczek samczy (K. samiczy)
		<i>Anacamptis palustris</i> (Jacq.) R.M.Bateman, Pridgeon & M.W.Chase (syn. <i>Orchis palustris</i> Jacq.)	Storczyk błotny	Koślaczek błotny
	<i>Neotinea</i>	<i>Neotinea tridentata</i> (Scop.) R.M.Bateman, Pridgeon & M.W.Chase (syn. <i>Orchis tridentata</i> Scop.)	Storczyk trójzębny	Storczykowiec trójzębny
		<i>Neotinea ustulata</i> (L.) R.M.Bateman, Pridgeon & M.W.Chase (syn. <i>Orchis ustulata</i> L.)	Storczyk drobnokwiatowy	Storczykowiec drobnokwiatowy

* wg Mirka i in. (2002)
according to Mirek et al. (2002)

Dla rodzaju *Neotinea* proponuje się polską nazwę storczykowiec, która przez swoje brzmienie ma oddawać jego bliskie pokrewieństwo z rodzajem storczyk (*Orchis*). Świadomie zrezygnowano z utworzenia polskiej nazwy rodzaju przez spolszczenie nazwy łacińskiej. W przypadku zmiany łacińskiej nazwy rodzajowej taka nazwa polska staje się mało informacyjna lub wręcz myląca jak np. elisma wodna *Luronium natans* (syn. *Elisma natans*). Polskie nazwy gatunkowe proponuje się pozostawić w dotychczasowym brzmieniu tj. storczykowiec trój-

zębny dla *Neotinea tridentata* i storczykowiec drobnokwiatowy dla *N. ustulata* (por. tab. 1). W związku z niepewnym statusem taksonów wewnątrzgatunkowych *N. ustulata* (por. np. Kretschmar i in. 2007) nie zaproponowano dla nich nazw polskich.

Literatura

- BATEMAN R. M., PRIDGEON A. M., CHASE M. W. 1997. Phylogenetics of subtribe Orchidinae (Orchidoideae, Orchidaceae) based on nuclear ITS sequences. 2. Infrageneric relationships and reclassification to achieve monophyly of *Orchis sensu stricto*. – *Lindleyana* 12(3): 113-141.
- DRESSLER R. L. 1981. *The orchids: natural history and classification*. Harvard University Press, Cambridge, 332 ss.
- GAMARRA R., DORDA E., SCRUGLI A., GALÁN P., ORTÚÑEZ E. 2007. Seed micromorphology in the genus *Neotinea* Rchb. f. (Orchidaceae, Orchidinae). – *Bot. J. Linn. Soc.* 153(2): 133-140.
- KRETSCHMAR H., ECCARIUS W., DIETRICH H. 2007. *The orchid genera Anacamptis, Orchis, Neotinea. Phylogeny, taxonomy, morphology, biology, distribution, ecology and hybridisation*. EchinoMedia, Bürgel, 544 ss.
- LINNAEUS C. 1753. *Species Plantarum*. 1-2. Impensis Laurentii Salvii, Holmiae, 1200 ss.
- LUMAGA M. R. B., COZZOLINO S., KOCYAN A. 2006. Exine micromorphology of Orchidinae (Orchidoideae, Orchidaceae): phylogenetic constraints or ecological influences? – *Ann. Bot.* 98(1): 237-244.
- MIREK Z., PIĘKOŚ-MIRKOWA H., ZAJĄC A., ZAJĄC M. 2002. Flowering plants and pteridophytes of Poland. A checklist. Krytyczna lista roślin naczyniowych Polski. – W: MIREK Z. (red.), *Biodiversity of Poland. Różnorodność biologiczna Polski*. 1: 21-442. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Science, Kraków.
- PRIDGEON A. M., BATEMAN R. M., COX A. V., HAPEMAN J. R., CHASE M. W. 1997. Phylogenetics of subtribe Orchidinae (Orchidoideae, Orchidaceae) based on nuclear ITS sequences. 1. Intergeneric relationships and polyphyly of *Orchis sensu lato*. – *Lindleyana* 12(2): 89-109.
- WIELGORSKAYA T. 1995. *Dictionary of generic names of seed plants*. Columbia University Press, New York, xi + 570 ss.